

DEZSŐ KOSZTOLÁNYI

*Sladká
vrahyně*

MARENČIN PT

Dezső Kosztolányi

Sladká vrahyňa

(Anna Édešová)

MARENČIN PT

Motto:

Modlime sa za zosnulých veriacich. Daj im večné svetlo, Pane, nech im svieti večné svetlo.

Zachvátili ma smrteľné vzdychy. Zachvátili ma pekelné muky. (...)

Daj rozhrešenie, Pane. Požehnaný Pán Boh Izraela.

A neuvádzaj nás do pokušenia. Zbav nás od zlého.

Od brány pekelnjej. Pane, oslobod' jeho (jej) dušu. (...)

Nedaj dravcom duše, ktoré Ti dôverujú. A nikdy nezabúdaj na duše pokorných.

Pane, Ježišu Kriste, zmiluj sa nad ním (ňou).

Kriste, buď k nemu (nej) milostivý.

Pane, vypočuj moju modlitbu. Nech moje volanie dôjde k Tebe. (...)

Zmiluj sa nado mnou, Bože. Neodsudzuj svojho služobníka, Pane. (...)

Nech Ťa anjeli povedú do raja a maj večný život spolu so starým biednym Lazárom. (...)

Modlime sa. (...) Nech z Božej milosti odpočívajú v pokoji jeho (jej) duša a duše všetkých zosnulých veriacich.

(Rímska kniha obradov)¹

Preklad knihy podporila
Magyar Fordítóház Alapítvány
(Nadácia maďarského domu prekladu)
Budapest-Balatonfüred

Z maďarského vydania *Dezső Kosztolányi Édes Anna*,
(*Kosztolányi Dezső Összes Művei*, Zbrané spisy Dezsőa
Kosztolányiho, red. Mihály Szegedy-Maszák a András Veres,
kritikai kiadás, kritické vydanie, editor András Veres), Kal-
ligram Könyvkiadó – Vydavateľstvo Kalligram, Pozsony-Bra-
tislava 2010, preložil, doslov, poznámky a vysvetlivky napí-
sal Karol Wlachovský.

© Marenčin PT, spol s r. o., 2015
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Translation, epilogue and notes © Karol Wlachovský, 2015
Cover © Marenčin Media, 2015
Design © Katarína Marenčinová, 2015
Jazyková úprava Ivana Gibová, 2015
504. publikácia, 2. vydanie

ISBN 978-80-8114-557-5

Béla Kun² odlieta

Béla Kun unikal z krajiny lietadlom.

Tak pred piatou hodinou popoludní lietadlo obletelo Hotel Hungária,³ kde sídlil Dom soviетov,⁴ preletelo ponad Dunaj a Hradný vrch⁵ a odvážnym oblúkom smerovalo nad Krvavé pole.⁶

Sám ľudový komisár riadil letún.

Letel nízko, sotva dvadsať metrov nad zemou, a tak mu bolo vidieť aj tvár.

Bol bledý, neoholený ako inokedy. Uškŕňal sa na občanov dole na zemi a podaktorým z nich ešte aj kýval na rozlúčku so samopašnou škodoradosťou a posmechom.

V plných, nadutých vreckách niesol Gerbeaudove zákusky,⁷ ďalej klenoty, drahokamy grófov a barónok, milosrdných, dobročinných dám, kostolné kalichy a mnoho iných rozmanitých pokladov.

Z ramena mu viseli hrubé zlaté reťaze.

Jedna z týchto reťazí aj spadla uprostred Krvavého poľa, keď sa letún vzniesol do výšky a stratil v diaľave, a tam ju našiel starnúci pán, starý občan Kristíninho mesta,⁸ daňový úradník na Hrade, na Námestí svätej trojice, istý pán Jozef Karol Patz.

Tak sa aspoň poverávalo v Kristíninom meste.

Milostpán, súdruh a milostpani

Keď sa o tom 31. júla 1919 popoludní o šiestej rozniesol chýr, Kornel Vizy zakričal:

– Katica.

V kuchyni stála dievka tučná ako plnený holub.

Zdá sa, že sa chystala na vychádzku.

Bola už celkom vychystaná. Vzala si ružovú blúzku, bielu sukňu, čierny opasok z voskovaného plátna, nové lakovky. Obhliadla sa vo svojom ručnom zrkadielku, nasypala púder na vreckovku a natrela si ním bacuľatú, mäkuškú tvár.

Počula zvolanie, ale nepohla sa.

Zvonec sa im porúchal už dávno, ešte v časoch Károlyiho,⁹ odvtedy tu jedine takto kričali na slúžky, alebo kloпали z pracovne, ktorú od kuchyne oddeľovala iba tenká priehradka.

Hlas zlostne ziapal.

Nato dievka prešla cez dlhú úzku predsieň, pozrela na seba v zrkadle vešiakovej steny, poupravovala si vlasy a knísala sa do jedálne, pričom kolembala svojím guľatým zadkom.

V jedálni na pohovke leňošil zhruba štyridsaťročný muž, bol taký neogabaný ako nejaký vandrák. Mal oblečenú zhúžvanú flanelovú košeľu bez kravaty, hrubé

zimné nohavice s vyšúchanými kolenami a úplne deravé topánky. Iba orlí nos a čierne bokombrady naznačovali, že predsa je to niekto.

V ruke držal posledné číslo *Červených novín*¹⁰ s veľkým odstupom od očí, celkom pri kolenách, lebo bol silne ďalekozraký. Sústredil sa na čítanie tak, že hneď si ani nevšimol slúžku. Články už ohlásili nadchádzajúci krach s týmto titulkom: *Ohrozená vlasť proletárov*.

Katica podišla bližšie k pohovke.

– Čo teda bude? – mrzuto zareptal Vizy. – Koľko rás mám zakričať? – a poležiačky mykol plecóm, aby zmiernil svoju strohosť.

Dievka ľahostajne civela na hroty svojich lakoviek.

– Dobre, – povedal Vizy, akoby sám so sebou polemizoval, zhovievavo, ale jednako neprívetivo. – Pozatvárajte všetky obloky.

Katica vykročila.

– Počkajte. Spusťte aj rolety. A zatvorte aj okenice. Rozumeli ste?

Nato dodal:

– Kričali zdola.

Zhodil *Červené noviny*, mizerný slamený papier hnedkastej dymovej farby zašušťal, akoby ho bol opražil svetový požiar. Vizy sa zdvihol z pohovky, obe ruky si vsunul do vreciek nohavíc a vyhlíadol otvoreným oblokom jedálne.

Dole vykračoval červený vojak, ktorý predtým zakričal hore, ale bol už celkom osamotený a osamelý, takže už vôbec nevyvolával nenávisť. Bol to šfúply, neduživý proletár, vôbec nepripomínal človeka, ale embryo, ktorému zavesili na rameno pušku s bodákom.

Súmrak sa prevažoval na vypálenom, udupanom trávniku Krvavého poľa tak ako inokedy: pozlátíl Boží a Jánov

vrch¹¹ a v diali sa výrazne zaligotal na kostolnom kríži.

Pri Žulových schodoch¹² postávali dvoj či trojčlenné skupinky, vylakaná črieda ľudí, ktorá sa zrazu ocitla bez pastiera, šeptala si, ako sa nateraz naučila posunky hlučhonemých a čítala slová z pohybu úst.

Jedine toto naznačovalo zmenu.

Bezoblačno. Ospanlivé povetrie zaľahlo všetko ako pred rozpútanou letnou búrku, keď vietor zadúša svoj dych a zdá sa, že príroda pripomína rozľahlú izbu, stromy hračky a ľudia voskové figuríny.

V tejto meravosti nebol ani pohyb, ani zvuk, hýbal sa a vreštal len jeden obraz, plagát,¹³ na ktorom zúrivý, šialený námorník ziapal *Do zbrane, do zbrane!* a neuveriteľným rozmachom sa rozohnil so zástavou, akoby s ňou celkom splynul a naširoko rozovrel svoje kostnaté ústa tak, akoby chcel zhltnúť celý svet.

Vizy často prešiel popri tejto nástennej výzve, ale nikdy nenašiel odvahu, aby na ňu naozaj uprel aj zrak. Teraz si ju vlastne po prvý raz pozrel pokojne bez toho, že by sa mu bolo zamarilo, ako keď hľadíme na západ slnka, ktorý nám už nedráždi oči.

V dialke, po Kristíninej okružnej, sa rýchlosťou požiarneho vozidla blížil nákladiak naložený pestrým nákladom detí, ktoré sa vracali domov z kolektívneho výletu v Odlahlom háji,¹⁴ potriasali konármi a mávali rukami.

Z vrchu doliehal súzvučný spev tenký ako cverna:

*Ej, hor'sa, sveta proletári,
Ej, hor'sa, hladom mučení...*

Mladí robotníci, učňovská mladá, desať či pätnásť mladíkov teraz naozaj s bezprostrednou nevedomosťou vyspevovalo, čo ich naučili: *Internacionálu*.

Katica už skončila v ostatných izbách, zatvorila obloka aj v jedálni.

Keď boli pozatvárané všetky obloky bytu, Vizy podišiel ku Katici a zašeptal s istým mrazivým, sladkastým úsmeškom:

– Padli.

Slúžku to nezaujímalo, alebo to nedala najavo. Ale jej pán postál pred ňou. Keďže manželka sa mu ešte nedostavila domov, hľadal dakoho, aby si mohol vyliat srdce.

– Katica, – opakoval, – červení padli.

Slúžka odvetila len zarazeným pohľadom, že pán jej prejavuje takú dôveru.

– Ničomníci, – dodal Vizy a rozšírili sa mu nozdry od sladkého opojenia z pomsty.

Len čo to vyslovil, buchotali na vchodové dvere.

Vizy zbledol. Vzhliadol nahor, akoby bol hľadal slová, ktoré pred chvíľou vyslovil, a aby zahladil stopy, siahol po nich, ako sa zvyčajne odháňa cigaretový dym.

– Idem ja, – povedal a s rúznym rozhodnutím vykročil do predsieni otvoriť dvere, akoby sa náhlil v ústrety nebezpečenstvu.

Vykračoval, odhodlaný na všetko.

Hlavou mu mihlo: zadržanie rukojemníkov, domová prehliadka, stanný súd. A to, čo uvedie na svoju obranu: dvadsať rokov verejnej činnosti, sociálne cítenie, marxizmus, ktorý v princípe uznáva, hoci nie jeho extrémne krajnosti.

Už bol iný človek. Nepokladal sa za martýra boľševizmu, možno skôr za obeť starého poriadku, ktorý ho zväčša naozaj nevďačne opomínal. Vo vrecku kabáta si opáčil odborársku legitimáciu. Našťastie ju ešte neroztrhal, ako to popoludní zamýšľal urobiť.

Na chodbe stál pred ním človečik v poštárskom kabáte s červenou chlopňou a s voľne rozopnutým golierom.

– Milostpán, – nahlas povedal človečik, aby to počuli všetci obyvatelia domu, – môj milostpán.

– Súdruh, – vítal ho Vizy, – teda vy ste to, súdruh?

– Úctivá poklona, milostpán.

– Podte ďalej, súdruh Fičor.

Takto sa svetodejinne zdvorilo zhovárali a obaja vzájomne váhavo uprednostňovali jeden druhého.

Ministerský radca Kornel Vizy po štyroch mesiacoch teraz po prvý raz počul svoje staré oslovenie.¹⁵ Trochu ho to potešilo, ale aj sklamarlo. Že neprišli tí, na ktorých príchod sa už prichystal. Fičora, domovníka domu na Attilovej ulici číslo 238, jednako zarazilo, že majiteľ domu mu ešte aj naďalej hovorí súdruh.

Domovník vstúpil do predizby a ponúkal ruku milostpánovi. Vizy mu ju zovrel.

V čase diktatúry proletariátu Vizy prvý podával ruku, potom ju už vždy zdvorilo ponúkal Fičor.

– Padli, – Fičor sa ešte vždy nahlas nadchýnal. – Ničomníci padli. Už si balia svojich sedem slivák.

– Hm, – zahmkaľ Vizy, akoby počul novinu.

– Áno, milostpán, na Hrade už povieva zástava v národných farbách. Švagor ju vyvesil.

– Ale dôležité je, – odpovedal uhýbavo, – aby konečne bol mier a pokoj.

– Pekná červeno-bielo-zelená, – prikyvoval Fičor, pokračoval vo svojom vlasteneckom rozjímaní a zboku skúmal Vizyho meravú tvár. – Bude tu ešte trma-vrma, milostpán, bude tu ešte kucapaca.

Vizy sledoval, ako ten nešťastník vajatá, ale vstúpil do seba, neodpovedal.

Fičora sa zmocnili rozpaky.

– Totižto, – jachtal, – ten zvonec. Teraz by som mal trochu času. Myslel som, že ho milostpánovi opravím.

– Tam je skrinka, – Vizy ukázal smerom do kuchyne.

– Viem, milostpán, – usmieval sa Fičor, ktorý pokladal za bolestivú urážku čo len predpoklad, že by on, domovník, nebol vedel, kde má domáci pán skrinku. – Len by som prosil rebrík.

Katica vo svojich pekných sviatočných šatách namrzene vláčila rebrík. Horko-tážko ho postavili v tesnej, neprívetivej kuchyni, kde prenikalo svetlo iba zo svetlíka a bola tmavá aj cez deň. Fičor chcel zažať svetlo. Žiarovka sa však už dávno rozbila. Pýtal si sviečku.

V ruke so sviečkou sa vyšplhal ku skrinke, hore z rebríka vykladal domácemu páňovi, čo sa stalo so zvončekom. Hovoril veľavýznamne, zveličoval zásluhy a hodnotu svojej práce, ale pokorne úctivo, a tak sa teraz zrejme usiloval otupiť trápnu situáciu, že v tejto chvíli on stojí tak vysoko nad milostpánom.

Chvatne sa pustil do práce hore na knísavom rebríku, ktorý podopierala Katica. Naraz chcel vynahradiť, čo zanedbal. Šiplal sa s batériami, vyberal ich po jednom, položil na kuchynský stôl. Zhrdzavené drôty oškrabal vreckovým nožíkom. Do sklenených nádobiek nasypal soľ, nalial vodu.

Vtedy opäť búchali na dvere.

Štíhla, výrazne vysoká dáma vo fialovom župane vhupla ako mladica.

– Ruky bozkávam, milostpani, – klaňal sa z kuchyne Fičor, a keďže nedostal odpoveď, opakoval: – Ruky bozkávam.

Žena mu ani tentoraz neopätovala pozdrav, odvrátila hlavu a vošla do jedálne.

Vizy za ňou.

Tu objal manželku, kypelo z neho neohraničené šťastie. Šklábil sa od radosti.

– Vieš?

– Všetko. Hovorí sa, že ešte dnes nás obsadia. Rumuni.

– Ale kde. Veľmoci to nepripustia. Bude to medzinárodná okupácia: Taliani, Francúzi, Angličania. Gábor Tatór mi povedal.

Žena si pohladila svoje pekné, jantárovožlté vlasy. Spustila sa na hojdaciu stoličku.

Ako mala vo zvyku, hľadela pred seba tupými očami ponad predmety a ľudí, akoby nebola videla to, čo má pred očami, ale niečo iné.

– Kde si sa zdržala? Už som mal obavy.

– Zháňala som. Toto, – povedala Vizyová a ako sa pozvoľna hojdala na stoličke, otvorila dlaň v cverbovej rukavičke a vypustila z nej na stôl balíček zabalený v novinovom papieri.

– Čo je to?

– Maslo, – povedala žena s pohrdavým úsmevom. – Za tri vreckovky.

Fičor buchotal, hartusil v kuchyni: vyliezol na rebrík, aby vložil späť batérie.

Upútal Vizyovej pozornosť. Opýtala sa posunkom hlavy:

– A ten čo tu teda chce?

– Opravuje zvonec.

– Teraz si to zmyslel. Prosili sme ho celé štyri mesiace.

– Sám sa ponúkol.

– Prečo si ho nevyhodil?

– Ešte čo.

– Ale áno. Takého treba vykúriť. Je to červený.

– Tichšie: môže to počuť.

– A čo potom? Vari nie je červený? Špina. Bolševická.
No len počkaj...

Žena však nezvyčajne rázne vyskočila, nedalo sa to vôbec predpokladať, a išla do predizby, aby vyhostila domovníka.

V tej chvíli sa rozochvel zvuk elektrického zvončeka po opustenom, veľmi dlho pustom byte. Víťazne a slávnostne, tvrdo a ostro drnčal a budil chuť do života, nádej. Tento čerstvý, veselý, kovový chvejivý tón vliadol do bytu dušu, prechádzal všetkými múrmi a prebúdzať všetko k vedomiu.

V jedálni ho Vizy počúval so záľubou. Manželka hľadala Katicu, ale videla, že zase sa nevypýtala a vybehla do noci.

– Hotovo, – zahlásil Fičor a sklonil sa, chytil Vizyovej ruku a tentoraz sa mu ju podarilo bozkať.

Rebrík vrátil na miesto. Potom tušil, že zvonček a bozk na ruku ešte nestačí, odvážne dôverčivo, ako sa spravidla oznamuje nejaké tajomstvo, pristúpil k nej a bezmála jej šeptal do ucha:

– Milostpani, – uprel zrak na zem, – bolo by jedno dievča.

– Čože?

– Jedna slúžka.

Vizyová si myslela, že jej zvoní v ušiach, že mu neporozumela. Zahľadela sa na domovníka s hlbokou, nezakrytou zvedavosťou. Oči sa jej rozžiarili. Väčšia radosť by ju nebola prenikla ani vtedy, keby jej slúbili diamantový náhrdelník.

– Peštianka? – opýtala sa.

– Čoby. Z vidieka. Od Balatonu. Moja príbuzná.

Žena sa vzrušila. Vždy snívala o dievčatách zháňaných pod rukou, ale dosiaľ jej takú ešte nikto nikdy neodporúčal.

Bola by pokladala za hriech, keby prebrala dôležitú otázku úchytom, preto pokynula domovníkovi, aby vošiel do kuchyne, usadila ho za stôl, tam ho spovedala pri sliepňavom svetle sviečky, rokovala s ním dlho a celkom pozabudla na manžela.

Sama vyprevadila Fičora.

Potom sa vrátila do kuchyne. Zo stola končekmi dvoch prstov zdvihla Katicinu vreckovku, oňuchala ju a hodila na zem s odporom, odsunula nabok jej zrkadielko, zatvorila okno do svetlíka a pustila sa do prípravy večere: opekala chlieb, postavila vodu na čaj.

Trpká večera

Vizyová videla, že nikto nie je pri vchodových dverách a vošla do jedálne.

– Čo chceš?

– Len to skúšam, – povedal Vizy. – Zvoní.

– Počujem.

– Opravil ho?

– Počuješ.

– Dúfam, že si mu nepovedala nič.

– Nie. Prestaň s tým, – zrúkla naňho žena, lebo Vizy jednostaj prtláčal tlačidlo zvončeka. – Čo sa hráš? Si taký ako dieťa.

– Som hladný. Rád by som večeral.

– Ale komu zvoníš?

– Katici.

– Milostivá slečna už dávno, pradávnou odišla.

– Kam?

– No tam, kde chodievala. Fláka sa.

– Teraz?

– Nuž teraz.

– Ale dnes nikto nesmie byť na ulici.

– Ale či na to dbá? Prišiel Lajoš.

– Hack?

– Hack. S vlečným člnom.

– A kedy príde domov?

– Nezavesila mi to na nos. Potom o polnoci, – vytresla Vizyová a aby sa mohla rozčuľovať, dodala, – potom dakedy nadránom.

– Vzala si kľúč?

– Myslím.

– Je to teda naozaj príjemné, – povedal Vizy. – Náramne príjemné. Spať za otvorenými dvermi. Môže si doviest' kohokoľvek.

– Si naozaj zaujímavý. Predstieraš, akoby sa to stalo po prvý raz. Si smiešny, – podráždene sa zvrtila na päte a zaplesla za sebou dvere, ako zvykla Katica.

V kuchyni prehadzovala riady, hrmotala. Zavše potrebovala takéto citové výbuchy. Keď ju unavil diškurz s manželom, ako so spojencom, o veľkých, nekonečných starostiach ich spoločného života, dala najavo svoju pomstu takýmito rebéliami a začas predstierala, aspoň na chvíľu, sama sebe si predstavila, že manžel je na príčine všetkého.

Na drevenej tácni priniesla večeru: hrnček čaju, zopár hriatok, maslo, ktoré zohnala popoludní.

Vizy, ktorý na obed jedol iba tekvicový prívarok s kúskom hovädzej pečene, pozrel na riedky čaj zelený ako tráva a pochybný, tmavožltý kukuričný chlieb, ktorý ani opekaný nebol o nič lákavejší. Znechutene sa vyzvedal:

– Iné nie je?

– A čo by bolo.

– Vôbec neprestrieš?

– Večer predsa nezvykneme prestierať.

– No nič, – pritakal Vizy. – Dobre je to aj tak.

Hlavu si uchopil do laní, ako keď v domácnosti niečo nebolo v poriadku. Dlho neprehovoril. V myšlienkach zatúžil po bielom obruse, porcelánových tanieroch s ruža-

mi, strieborných príboroch, karafe na víno z brúseného skla, predtým sa všetko skvelo na tomto stole, keď podávali večere svojim priateľom z ministerstva.

– Ty neješ? – opýtal sa manželky.

Vizyová večerala len zriedkakedy. Oddávna ju trápila nervozita žalúdka. Počas bolševizmu sa jej choroba zhoršila od častého rozčuľovania. Štípala ju žalúdočná kyselina.

Vytiahla papierovú škatuľku, vyplazila svoj málo prekrvený jazyk, položila naň tri tmavozelené pilule, zapila pohárom vody a zachvela sa.

O to chvatnejšie začal jesť jej manžel. S nenásytnosťou zdravého muža chrúmal medzi zubami vyschnuté trpko-sladké krajce kukuričného chleba, na ktoré veľmi rýchlo natrel päť deka masla. Zaraz sa celé minulo. Od hladu klopil viečka. Miešal si čaj, nasypal doňho sacharín. Pri nedostatku cukru si obľúbil aj sladidlo. Aspoň bolo sladké.

Kým hlasne srkal a chlipkal čaj, rozhovoril sa o svojom stretnutí s kolegom Gáborom Tatárom, od ktorého sa v Panskej ulici¹⁶ dozvedel, že je koniec, konečne je koniec, skončilo sa to. Skončila sa socialistická výroba, pomínulo sa revolučné vedomie, viac nebudú sužovať statočné pracovité meštianstvo.

Vizy náramne nenávidel červených, mal na to všetky dôvody. Počas bolševizmu strádal. Keď vypukla komúna, preložili ho do dispozičného stavu. Vo vtedajšej všeobecnej bezhlavosti mu síce zabudli obstaviť plat, ale čo mohol zaň kúpiť? Vo vojne vyšiel na mizinu. Hneď na jej začiatku celý svoj majetok vložil do vojnovkej pôžičky, dvestopäťdesiatisíc zlatých korún,¹⁷ lebo bezvýhradne veril vo víťazstvo nemeckých zbraní. Zostal mu

tu len dvojposchodový dom, ani z neho nemal výnosy. Prvé poschodie domu, štyri izby, obývali oni sami, dva byty na druhom poschodí jeho domáci lekár Miklós Movister a mladý advokát Silárd Druma. Dom mu červení zospoločenštili.¹⁸ Tento dom v bezprostrednej blízkosti Rušňovej ulice¹⁹ si vyhliadli Leninovi chlapci.²⁰ Odviedli Silárda Drumu ako rukojemníka a v zbernej väznici si odsedel dva mesiace, starému lekárovi, klerikálovi Movisterovi, jednodaj znepríjemňovali život, prvý raz boli u Vizyovcov, keď zatkli Vizyovú. Vizyho manželka na balkóne vytriasala stolný obrus a obvinili ju, že dala znamenie kontrarevolucionárom. Odviedli ju aj do parlamentu, pustili ju domov až o polnoci, celkom utrápenú na tele aj na duši. Na druhý deň ráno sa dostavil k nim mladý politický komisár, ktorý spoza koženej gamaše vytiahol trstenicu a samolúbo ňou švihal po byte, zrekviroval im dve izby, jedáleň, v ktorej sedeli a vedľa nej salón. Našťastie padli skôr, ako mohli poslať nájomníkov.

Ale najviac ho škrelo, že v ministerstve ho odsúdili na nečinnosť. Skrývala sa v ňom neskrotná politická ctižiadosť a bez uplatnenia klepotala ako prázdny mlyn. V týchto neblahých mesiacoch iba podopieral kúty. Bol mrzutý, nedôverčivý úradník, predtým nikdy do ničoho nezasvätil svoju manželku. Teraz sa mu rozviazal jazyk. Na dlhých prechádzkach v budínskyh lesoch, alebo tu, kým čakali na nevítaných návštevníkov, prednášal jej bez prípravy o svojich politických „platformách“ a o tých krpáňoch, ktorými zaplieniť ministerstvo.

Nebolo také jednoduché povzniesť sa nad tým. Len čo vypil svoj čaj, premával sem aj tam, rozprával o kontrarevolučných udalostiach, ktoré razom nadobudli upokojujúcu, historickú osobitosť.